

ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ

ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ*

ਅਜੋਕਾ ਯੁੱਗ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ । ਨਿੱਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਨਤਮ ਖੋਜਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧਾ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿੱਥੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਦਕਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਵੀ ਆਈ ਹੈ । ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਦਕਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਮਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤੇਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਸੰਕਟ ਇਸਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮਾਨਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਈ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਰਸਾਤਲਮੁੱਖ ਹੈ । ‘ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਜੋਕਾ ਦੌਰ ਸਾਨੂੰ ਖਪਤ-ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਦਿਖਾ ਕੇ ਨਿਰੋਲ ਭੌਤਿਕ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਵਸਤਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਇਕ ਵਸਤ ਬਣਾਉਣਾ ਲੋੜਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਹੀਲੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਅਮਨ-ਚੈਨ ਕਿਧਰੇ ਗੁਆਚਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਜੋਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੱਥੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਮਾਨਵੀਕਰਣ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਤਿ-ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਧਨ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ।¹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ । ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਆਪਾਧਾਪੀ, ਅਸੰਜਮ, ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸਦਾ ਜਿਊਣ-ਢੰਗ ਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਅਜਿਹੇ ਤਰੁੱਟੀਜਨਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵ ਲਈ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਥਵਾ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰਜ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਕਰਦੀ ਹੈ । ‘ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਮੱਧਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਲਈ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ।² ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਜਿਹੇ ‘ਸਚਿਆਰ’ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਦਾ

* ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਫੈਲੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਧਾਰਨੀ, ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਸੰਜਮੀ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ । ਅਜਿਹਾ ‘ਸਚਿਆਰ’ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਰਤਣੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜਵਾਦ, ਨਿੱਜਲਾਭ, ਹਉਂਵਾਦ, ਕੂੜਵਾਦ, ਭੰਡਵਾਦ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨਫੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਨਵ-ਹਿਤੂ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਹਨ ।³ ਇਹ ਸੁਚੱਜੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੀ ਸਚਿਆਰ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਏ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਲਈ ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟਮੂਲਕ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਬੜੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਿਊਣ-ਢੰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਦੈਨਿਕ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਜਿਸ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਮੁੱਚੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਸ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ । ‘ਜਿਊਣ-ਢੰਗ ਜਾਂ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ।⁴ ਤਰਜ਼ੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਧਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਾਨਵ ਦੇ ਦੈਨਿਕ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਪਦੰਡ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਕੁਰੀਤੀਜਨਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਅਜਿਹਾ ਜਿਊਣ-ਢੰਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸਦੀ ਨਿਸਬਤ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਹਿੱਤਕਾਰੀ ਹੈ ।

ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ, ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਨ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਹਫ਼ਰਾ-ਤਫ਼ਰੀ, ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਬੇਚੈਨੀ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਇਸ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖ਼ਚਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਭੱਜ-ਦੌੜ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਚੋਖੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਪੂਰਨਭਾਂਤ ਵਿਗਾੜ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ (Materialistic) ਸੋਚ ਨਾਲ ਪੂਰਨਭਾਂਤ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਰੇਕ ਕਰਮ, ਹਰੇਕ ਯਤਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਭੌਤਿਕ

ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੱਲ ਹੀ ਸੇਧਿਤ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੋਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਨੁੱਖ ਉੱਪਰ ਭਾਰੂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਦੀ ਅਮੁੱਕ ਦੌੜ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲੋਂ ਉਸਦਾ ਸੁੱਖ-ਚੈਨ, ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਮਾਨਵ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਮੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਅਜਿਹੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤਨਾਉ (tension) ਦਾ ਵਧਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰੇਕ ਵਰਗ ਤਨਾਉ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ । ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਗਲ-ਵੱਢ ਮੁਕਾਬਲੇ (Throat cut competition) ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਚੈਨ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ । ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲੋਂ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਦੁੱਖ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਉਦਾਸੀਨਤਾ (depression) ਵਰਗੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ ਕਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਲਾਲਸਾਮਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ । ਅੱਜ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਲਾਲਸਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਲਾਲਸਾ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਉੱਪਰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਲਾਲਸਾ ਵਧੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਵੱਖਰੀ ਵਸਤੂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਨਿੱਜਤਾ (privacy) ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਅਮੁੱਕ ਲੜੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ‘ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਖਪਤ ਆਧਾਰਤ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖਪਤ ਦਾ ਅਜ਼ਾਦਾਨਾ ਯੂਨਿਟ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਹੁਣ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਜੀਅ ਦੇ ਸੌਣ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕਮਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਰੇਕ ਸੌਣ-ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਟੀ. ਵੀ. ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਵਾਹਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੂੰਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਜਿਹਨ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।⁵ ਵਧ ਰਹੀ ਲਾਲਸਾ ਹੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਅਨੈਤਿਕ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਦਾਰਥਕ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹਰ ਵਿੰਗੋ-ਟੇਡੋ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਖ਼ਾਤਰ ਚੋਰੀ, ਠੱਗੀ, ਰਿਸ਼ਵਤ, ਝੂਠ, ਮੱਕਾਰੀ, ਫ਼ਰੇਬੀ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਸਭ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ।⁶ ਇਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਮਾਜ ਦੇ

ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ । ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲੀ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਲੁੱਟ-ਖੋਹ, ਜ਼ਬਰ-ਜਿਨਾਹ, ਕਤਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਅਨੈਤਿਕ ਢੰਗ- ਤਰੀਕਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਐਸੋ-ਇਸਰਤ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਲਈ ਅਨੈਤਿਕ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਪੂਰਨ ਘਾਟ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਹੂਲਤ ਸੰਪੰਨ ਅਤੇ ਐਸੋ-ਇਸਰਤ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੀ ਹੋਵੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਸਤ ਵੀ ਹੋਵੇ । ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁੱਖ-ਚੈਨ ਗਵਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਭੌਤਿਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿੱਤ ਮਨੁੱਖ ਦਿਨ ਰਾਤ ਖਚਿਤ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇਣੀ ਅਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੇ ਅਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਬਾਣੀਕਾਰ ਵਾਫ਼ਰ ਭੌਤਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਖਚਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਅਨਿਕ ਭੋਗ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਕਰੈ ॥ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੇ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰੈ ॥

ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕੋਊ ਰਾਜੈ ॥ ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ ਬ੍ਰਿਥੇ ਸਭ ਕਾਜੇ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 279)

‘ਅਨਿਕ ਭੋਗ’ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਮਨੁੱਖ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਜੀਵਨ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜੀਵਨ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ‘ਸੰਤੋਖ’ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਜੇਕਰ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਦੀ ਅਮੁੱਕ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਜ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਤੋਖੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ।

ਭੱਜ-ਦੌੜ ਭਰੀ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਤਨਾਉ-ਗੁਸਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਤਨਾਉ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਨਤਾ (Depression) ਰੂਪੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਚੰਬੜਦੀ ਹੈ । ਤਨਾਉ ਜਾਂ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ । ‘ਚਿੰਤਾ ਚਿਤਾ ਸਮਾਨ’ ਦੀ ਲੋਕੋਕਤੀ ਇਸਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਾਰਨ ਉਪਜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :

ਜਾ ਕਉ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਦੇਹੀ ਵਿਆਪੇ ਰੋਗ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 70)

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ-ਗੁਸਤ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਚਿੰਤਾ-ਮੁਕਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਫ਼ਾਲਤੂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰੋਗ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੀ ਸੇਧ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਚਿੰਤਾ-ਮੁਕਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ :

ਚਿੰਤਾ ਛਡਿ ਅਚਿੰਤ ਰਹੁ ਨਾਨਕ ਲਗਿ ਪਾਈ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 517)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਤ ਤਨਾਉ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਚਿੰਤਾਮੁਕਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਢਾਲ ਕੇ ਤਮਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੁਖਮਈ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਮਨਫੀ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇਕ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਭਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ । ਨਿੱਜਲਾਭ ਅਥਵਾ ਸਵਾਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਸਿਹਤਮੰਦ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ । ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਪਰਹਿੰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਰਗੇ ਉਚੇਰੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲ ਮਨਫੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ‘ਕਿਰਤ ਕਰਨ’, ‘ਨਾਮ ਜਪਣ’, ‘ਵੰਡ ਛਕਣ’ ਵਰਗੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਮੁੱਚਾ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲ-ਵਿਧਾਨ ਆਸ਼ਰਿਤ ਸੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਿੱਜਲਾਭ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਸਵਾਰਥ ਪੂਰਤੀ ਵਰਗੇ ਅਨੈਤਿਕ ਔਗੁਣ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅੰਗ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਤਹਿਤ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰਜ ਸੁਦ੍ਰਿੜਤਾ ਪੂਰਵਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ‘ਕਿਰਤ ਕਰਨ’, ‘ਨਾਮ ਜਪਣ’, ‘ਵੰਡ ਛਕਣ’ ਵਰਗੀਆਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸਦਾਚਾਰ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਮਾਨਵ-ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵ-ਜਾਤੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਿੱਤ ਸਮਾਜਿਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਹਿੱਤ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।⁷ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਭਾਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ, ਚੋਰੀ, ਠੱਗੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ

ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਦਾਚਾਰਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਨਰੋਈਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਤੀ ਵੱਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਦਮ ਹੈ :

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 1356)

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਤਨਾਉਪੂਰਨ ਅਤੇ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਭਰੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਤੀਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਖਚਿਤ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਮਿੱਤਰਤਾਪੂਰਨ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਜਿਹੇ ਕੁਰੀਤੀਪੂਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮਿੱਤਰਤਾਪੂਰਨ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ :

ਸਹਣ ਸੀਲ ਸੰਤੰ ਸਮ ਮ੍ਰਿਤਸੁ ਦੁਰਜਨਹ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 16)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚੇਰੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸਥਾਪਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ।

ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਧੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰੀ ਬਦਲਾਉ ਵਾਪਰੇ ਹਨ । ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਕਾਰਨ ਫਾਸਟ-ਫੂਡ (fast-food) ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਦੈਨਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਨ ਬੈਠਣ (siting) ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਵਧ ਗਏ ਹਨ । ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਬਰਗਰ, ਹੋਟਡੌਗ, ਸੈਂਡਵਿੱਚ ਵਰਗੇ ਪੈਕਟਬੰਦ ਫਾਸਟ-ਫੂਡ (fast-food) ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦਾ ਉਪਭੋਗ ਕਰਨਾ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੋੜ ਅਥਵਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ । ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਹਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਚਿੰਬੜ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਜਨਮਾਨਸ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਦਰ ਨਿਰੰਤਰ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਵਿਗਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿੱਤ ਹੈ । ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮਨੁੱਖ ਉਪਰ ਪਏ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਜਨਕ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਜਿਹੇ ਆਹਾਰ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਕਾਰਗ੍ਰਸਤ ਹੋਵੇ:

ਬਾਬਾ ਹੋਰ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰ ॥

ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 554)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਹਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਨ-ਮਨ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇ । ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ’ ਵਾਲੇ ਜੰਕ ਫੂਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਿਤ, ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਅਹਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਰੋਗ ਤਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਰੋਗ ਮਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੋਕੀ ਵਿਕਾਰਗ੍ਰਸਤ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਤਰੁੱਟੀਜਨਕ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਹਿੱਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ।

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਧਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਵੀ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਾਯੂਸੀ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਥਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਥੱਕਿਆ-ਟੁੱਟਿਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਸਕੂਨ ਦੇਣ ਲਈ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਵਿਆਹ, ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ/ਪਿਆਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਪਤ ਪ੍ਰਚਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ । ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਰੂ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਤੋਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਖਤਰਨਾਕ ਨਸ਼ੇ ਦੈਨਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ । ਮਹਿੰਗੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਖਾਤਿਰ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ, ਚੋਰੀ, ਡਾਕੇ, ਕਤਲ ਆਦਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਸ਼ੇੜੀ ਬਿਰਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ । ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਚੋਖੇ ਪ੍ਰਚਲਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਕਰੜਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਨਸ਼ੇੜੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਗਵਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਜਿਹਾ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਖਤ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਰੜੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ :

ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ ॥

ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ ॥

ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰ ਵਸਾਇ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 16)

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਖਤਰਨਾਕ ਮਾਰੂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਦੀ ਵਧਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਮਾਨਵ ਦੇ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਣੀਕਾਰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰਨਭਾਂਤ ਸੁਚੇਤ ਸਨ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਰੂ ਪਦਾਰਥ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਗਿਰਾਵਟ ਵੱਲ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਿੰਗੇ ਅਤੇ ਫ਼ੈਸ਼ਨਦਾਰ ਵਸਤਰਾਂ ਉੱਪਰ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਖਰਚਣਾ ਵੀ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ । ਪਹਿਰਾਵਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੱਜਣ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਸਮਾਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਅਥਵਾ ਫ਼ਬਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਫ਼ੈਸ਼ਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫ਼ੈਸ਼ਨ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ । ਪਰੰਤੂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਵਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਵਿਗਾੜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੇਵਲ ਤਨ ਢੱਕਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਅੰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ । ਫ਼ੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਵਾਹਿਯਾਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਫ਼ੈਲਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਛੇੜ-ਛਾੜ, ਜ਼ਬਰ-ਜਿਨਾਹ ਆਦਿਕ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਵਾਰ ਔਰਤ ਦਾ ਉਕਸਾਉ ਪਹਿਰਾਵਾ ਵੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਢੰਗ ਦੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤਬਦੀਲ ਨਾ ਹੋਣ ਵਿਚਲਾ ਪਾੜਾ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਸਲੀਕੇਦਾਰ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਥਾਂ ਫ਼ੈਸ਼ਨੇਬਲ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦਾ ਵਧਦਾ ਰੁਝਾਨ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਫ਼ੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਾ/ਵਾਲੀ ਵੀ ਅਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ/ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਅਸਹਿਜਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ :

ਬਾਬਾ ਹੋਰ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤੁ ਪੈਧੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 1245)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਹੋੜਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਉਪਜਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਾਦਾ ਅਤੇ ਸਲੀਕੇਦਾਰ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਅਖੌਤੀ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਵਾਹਿਯਾਤ ਅਤੇ ਅਸਲੀਲ ਵਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਨਰੋਈ ਸੇਧ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੋਕੀ ਕੁਰੀਤੀਜਨਕ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਕਾਰਨ ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਮਾਨਸਿਕ ਤਨਾਉ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਦੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਧਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਲਾਲਸਾਮਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਕਟ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹਨ । ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਬਰ, ਸੰਜਮ ਵਾਲੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੂਲ-ਮਨੋਰਥ ਹੈ । ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਵਾਰਨ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਬਦਲ (Alternative) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਸੰਕਟਮਈ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਇੱਕ ਸੁਚੱਜੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

- 1 ਡਾ. ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 2012 ਪੰਨਾ 85
- 2 ਉਰੀ, ਪੰਨਾ 80
- 3 ਸਰਬਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, (ਸੰਪਾ:), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 2006, ਪੰਨਾ 3
- 4 [En. wikipedia. Org](http://en.wikipedia.org)
- 5 ਡਾ: ਭੀਮ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, (ਸੰਪਾ:), ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਵੇਚਨ, ਕੁਕਨੁਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ, 2006, ਪੰਨਾ 97
- 6 ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ, (ਸੰਪਾ:), ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 2005, ਪੰਨਾ 36
- 7 ਡਾ: ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ, (ਸੰਪਾ:), ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਿੰਨ ਪਰਿਪੇਖ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 2005, ਪੰਨਾ 138

